

ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย:
มุมมองและประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย

อินทิรา ประกายวงศ์*

นักวิชาการอิสระ

วันที่รับบทความ 25 ธันวาคม พ.ศ.2563

วันที่แก้ไขบทความ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564

วันที่ตอบรับบทความ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเรื่องมุมมองและประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมไทยของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผลักดันให้ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองออกมามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม 2) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก และมีผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวน 4 คน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า นักเคลื่อนไหวหญิงมีการรับรู้ถึงสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมไทยอย่างเป็นพลวัต พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงความ (ไม่) เปลี่ยนแปลงของบริบททางการเมือง นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลา พ.ศ.2516 จนถึงเหตุการณ์การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2562 แต่กระนั้นนักเคลื่อนไหวหญิงก็ยังคงต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างต่อเนื่อง และสถาปนาตัวตนชุดใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้หญิงเอง คือ การก้าวข้ามความกลัวที่มีต่อรัฐ ผ่านการแสดงออกซึ่งความกล้าหาญและการอุทิศตนเพื่อสังคม ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงพลังในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับเพศอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม แนวคิดและวิธีการปฏิบัติที่สังคมไทยมีต่อนักเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยนั้นยังคงเป็นไปอย่างไม่ชอบธรรมเช่นเคย เช่น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพ หรือการใช้ความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

คำสำคัญ: นักเคลื่อนไหวหญิง, การเคลื่อนไหวทางการเมือง, ประชาธิปไตย

Democratic Political Women Activists: Perspectives and Experiences on Political Situation in Thailand

Intira Prakaywong *

Independent Scholar

Received 25 December 2020

Received in revised 6 February 2021

Accepted 9 February 2021

Abstract

This article is the study on Perspectives and Experiences on Political Situation in Thailand with Democratic Political Women Activists. The study objectives are as follow
1) To study the political stance and ideology that drive women who are Political Activists take a part in the political movement. 2) To reflect the political situation related to political activism in calling for democracy in Thai society. The procedure of this research has interviewed with 4 female activists. The result found that, Female activists are dynamically aware of the political situation in Thai society. Along with showing the (not) changing of the political context from the events of 14th October 1973 until the election event in 2019, But nevertheless Women activists are continuing to fight for justice in society. It also shows the power to drive a political movement that does not necessarily depend on gender. And then establishing a new identity created by themselves along with superior masculine such as braveness and self-sacrifice. However, the ideas and practices that Thai society treat the Democratic political activists unfairly, such as, violence of rights and freedom or using violence.

Keywords: Female activist, Political Activism, Democracy

*Corresponding author: namthip.intr@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2022.5

บทนำ

การเคลื่อนไหวทางการเมือง (the political movement) ถือเป็นหนึ่งในการปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันมารวมตัวกันในพื้นที่สาธารณะเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำทลายอำนาจรัฐและการปกครองภายในประเทศ ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นสามารถปรากฏได้ในหลายลักษณะ เช่น การแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การเสนอข้อเสนอนะและข้อเรียกร้องต่างๆ ผ่านทางหนังสือ จดหมาย การอภิปราย การจัดประชุมสัมมนา การจัดนิทรรศการ การเข้าพบสมาชิกวงรัฐธรรมนูญ หรือการเดินขบวนเรียกร้อง เป็นต้น (วิทยา ชินบุตร, 2559, น. 92) โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในสังคมไทยนั้นมักเกี่ยวข้องกับการเดินขบวนเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 เหตุการณ์ในปี พ.ศ.2549-2553 หรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะราษฎรในปี พ.ศ.2563 เป็นต้น

แม้ว่าการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักกิจกรรมแต่ละกลุ่มนั้นจะเป็นไปเพื่อตอบสนองจุดยืนทางความคิดของตนเองผ่านการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย¹ ทว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองมิได้มีเพียงเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังสัมพันธ์กับสังคมที่ย่อมมีปฏิกริยาต่อการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย เนื่องจากการแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองล้วนอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ซึ่งอาจก่อให้เกิดเงื่อนไขของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ โดยเฉพาะเมื่อมีจุดยืนหรือแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับผู้ที่มีอำนาจหรือรัฐบาล² อาทิ งานวิจัยของประจักษ์ ก้องกีรติ (2545) ที่ศึกษาถึงการก่อตัวของนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจนนำมาสู่การเดินขบวนเรียกร้องภายใต้เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เป็นแนวหน้าของกิจกรรมทางการเมืองล้วนแต่ถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย เช่น การกลายเป็นักโทษในคดีทางความคิด ทั้งยังถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพด้วยการขัดเกล่าและบังคับมิให้มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเด็ดขาดอีกด้วย ดังนั้น นักเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงจำต้องแบกรับหรือเผชิญหน้ากับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

¹ สิทธิเสรีภาพทางการเมือง (political right) คือ สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองในการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง หรือการออกมาชุมนุมประท้วงอย่างสันติ จาก พงศ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร, *การเมืองภาคประชาชนภายใต้ประชาธิปไตย*. (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2561)

² การเมืองการปกครองของสังคมไทยยังคงถกเถียงถึงแก่นแท้ของความเป็นประชาธิปไตยอยู่เสมอ (ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยแบบตะวันตกและประชาธิปไตยแบบไทย) ซึ่งมักจะกลายเป็นชนวนหลักที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดจนนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ในท้ายที่สุด (นรพัชร เสาธงทอง, 2558)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทุกคนจะอยู่ภายใต้ข้อบังคับทางกฎหมายชุดเดียวกันอย่างเท่าเทียม แต่มิติเรื่องเพศภายใต้การเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยยังถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญที่มีอาจ ละเลยได้เช่นกัน เนื่องจากผลการศึกษาของ UN Women ในมติชนออนไลน์ (2561) ได้ชี้ให้เห็นว่า “ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเสมอภาคทางเพศต่ำที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ทำให้ความแตกต่างทางเพศเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตทางสังคมของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองแผ่ร่นไปด้วยความรุนแรง อาทิ การถูก สลายการชุมนุม การถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย การมีทัศนคติหรืออุดมการณ์ที่ขัดต่อบรรทัดฐาน ทางสังคม เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเคลื่อนไหวถูกกล่าวถึงโดยที่นำเอาภาพลักษณ์ทางเพศเข้ามา เกี่ยวข้อง เช่น การกล่าวหาว่าผู้หญิงเป็นเพียงแค่วัตถุทางเพศในการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือ การอ้างว่าบทบาทของผู้หญิงไม่สำคัญเท่าผู้ชาย เป็นต้น ในขณะเดียวกันปฏิบัติการทางการเมือง ของผู้หญิงยังถูกลดทอนความสำคัญลงอีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะทางกฎหมายที่ Linda Lakhdhir (อ้างถึงใน Human Rights Watch, 2562) ได้กล่าวไว้ว่า “...ในประเทศไทย เต็มไปด้วย ร่องรอยการกดขี่ปราบปรามการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมอย่างสงบ” ซึ่งสัมพันธ์กับข้อมูลของ ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ (2560, น. 16) ที่พบว่า การถูกจำกัดบริบทของการเคลื่อนไหวทาง การเมืองในพื้นที่สาธารณะนั้นเป็นผลให้ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองยิ่งถูกลด ความสำคัญลงมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการสะท้อนเสียงของผู้หญิงในพื้นที่ทางการเมือง จึงเป็นที่มาในการศึกษา ครั้งนี้ที่มุ่งสนใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ กิจกรรมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนทั้งหมด 4 คน เพื่อให้งานศึกษาชิ้น นี้สามารถสะท้อนถึงประสบการณ์ชีวิตที่นักเคลื่อนไหวทางการเมืองได้รับผ่านสายตาของผู้หญิง โดยตรง และถือเป็นอีกหนึ่งกระบอกเสียงที่ทำให้ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นมี โอกาสได้รับการกล่าวถึงมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถส่งผลให้ผู้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมโดยแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทาง การเมืองเพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาถึงจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผลักดันให้ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหว ทางการเมืองออกมามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่ทำควบคู่ไปกับวิธีการศึกษาวิจัยจากเอกสาร บทความหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยที่ข้อมูลหลักนั้นมาจากการศึกษาผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งหมด 4 คน ซึ่งทั้งหมดนั้นล้วนแต่เข้าไปมีส่วนร่วมต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการออกมามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ด้วยกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์จุดยืน หรืออุดมการณ์ทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลหลักได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันทุกคนนั้นยังเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เคยได้รับโทษในคดีทางความคิดอีกด้วย³ ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักจึงมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างเข้มข้นและยังคงปฏิบัติการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน⁴ จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงมุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของสถานการณ์ทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมทางการเมืองในประเทศไทย ท้ายที่สุดแล้วนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดที่นั่นล้วนแต่เป็นผู้ที่เต็มใจให้ข้อมูลในการศึกษากับผู้ศึกษา โดยที่ชื่อของผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการงานศึกษาชิ้นนี้เป็นเพียงนามสมมติ เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ให้ข้อมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองของผู้หญิงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอุดมการณ์เพื่อขับเคลื่อนและเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตลอดจนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมและการเมืองที่

³ โทษในคดีทางความคิด คือ การที่บุคคลหนึ่ง ๆ ถูกเรียกตัวและโดนหมายจับเพื่อดำเนินคดีทางกฎหมาย จากการที่บุคคลดังกล่าวการแสดงออกซึ่งทัศนคติ ความเชื่อ หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างไปจากสังคมกระแสหลัก เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้านเผด็จการหรือการทำรัฐประหาร การเปิดโปงการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (ชานาญ จันทรเรือง, 2558)

⁴ งานศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ทำให้ข้อมูลที่ได้รับอยู่ในช่วงเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ 14 ตุลาฯ จนถึงปีรัฐประหารปี พ.ศ.2557 และการเลือกตั้งใน ปี พ.ศ.2562 อันก่อให้เกิดบริบททางสังคมและการเมืองที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันแต่เพียงเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมลักษณะของการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2563

เกิดขึ้นในสังคมไทยผ่านมุมมองและประสบการณ์ตรงของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง
อย่างเป็นพลวัต

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง

การเคลื่อนไหวทางการเมืองถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่จัดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่สาธารณะ ผ่านการออกมารวมตัวกันของบุคคลที่มีจุดประสงค์ทางการเมืองร่วมกัน ซึ่งมีผู้ให้คำนิยาม และความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

Turner and Killian (1957, p. 308 อ้างถึงใน วิทยา ชินบุตร. 2559, น. 94) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ว่า เป็นการรวมกลุ่มกันของบุคคลที่มีอุดมการณ์และปฏิบัติการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2543, น. 2-3) ได้นำเสนอแนวคิดของ Manuel Castells ไว้ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นปฏิบัติการร่วมของกลุ่มคนที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบคุณค่าและสถาบันทางสังคมที่ถือเป็นฐานอำนาจหลักของสังคม ซึ่งขบวนการทางสังคมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นเครื่องแสดงว่าเราคือใคร และคอยชี้แนวทางเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นอาจจะนำไปสู่หนทางที่เป็นนรกหรือสวรรค์ก็ได้ (M. Castells, 1997, p. 3) ในขณะเดียวกัน Gail Omvedt นักวิชาการแนวมาร์กซิสต์ยังให้คำจำกัดความขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ไว้ว่า เป็นการจัดการองค์กร โครงสร้าง และอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนสังคม (1993, p.XV)

ในขณะที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545, น. 2-4) อธิบายว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคปัจจุบันถือเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของพลเมือง และมักถูกเรียกว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองรูปแบบใหม่ ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องของลักษณะของการตอบโต้และความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งอยู่บนฐานของความแตกต่างหลากหลายของปัจเจก ทั้งยังปฏิเสธที่จะพึ่งพาหรือเรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองและอำนาจจากรัฐเช่นการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบในอดีต เนื่องจากไม่เชื่อมั่นและเชื่อมั่นศรัทธาในรัฐของตนเองที่มักนำความรุนแรงเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ ดังนั้นประชาชนจึงมุ่งที่จะสร้างฐานอำนาจแหล่งใหม่ขึ้นภายใต้กติกาหรือกฎเกณฑ์ของตนเอง และส่งผลให้ลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวมีความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งจะเห็นได้จากงานศึกษาของวิทยา ชินบุตร (2559) ที่พบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนยุคใหม่มักมีจุดยืนและอุดมการณ์เกี่ยวกับการตั้งคำถามต่อการทำงานของรัฐบาล และรูปแบบที่รัฐใช้ในการปกครองประเทศ ตลอดจนผู้นำทางการเมืองมีพฤติกรรมการทำงานที่ไม่เหมาะสม อาทิ การ

ผูกขาดอำนาจ การฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือคอร์รัปชัน การเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง หรือการแทรกแซงสื่อ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองยังขึ้นอยู่กับการบริหารและปกครองของรัฐบาลอีกด้วย โดยปีทามพร บวรชยานันท์ (2557, น. 4-5) ได้มองว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมถือเป็นการเมืองมวลชนที่ซึ่งโอกาสในการบรรลุเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะทางการเมืองที่เอื้อต่อจุดยืนและอุดมการณ์ของประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อกดดันรัฐบาล

ดังนั้น คำนียามของการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยสรุปแล้วนั้น หมายถึง ขบวนการที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมของปัจเจกบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์และอุดมการณ์ร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งโอกาสในการบรรลุเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐในช่วงเวลานั้น ๆ

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นรูปธรรมนั้นมักอยู่บนพื้นฐานของสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยธณน วัฒนกุล (2549, น. 63) กล่าวว่า การออกมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของผู้คนในสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อระดับความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละสังคม ซึ่งมีผู้ให้คำนิยาม และความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้แตกต่างกัน ดังนี้

เจมส์ แอล เครยัน (2551, น. 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาทัศนคติ แนวคิด ความต้องการและค่านิยมต่างๆ ของประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลและเอกชน และเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มุ่งหมายเพื่อให้รัฐบาลและเอกชนให้ความสำคัญและตอบสนองต่อความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง

พฤษภา ชุณหะศรี (2555, น. 35-36) ได้นำเสนอแนวคิดของ McClosky และ Millbrath & Goel ที่นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างครอบคลุม โดย McClosky กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของปัจเจกเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำและกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม อาทิ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การเลือกตั้ง หรือการชุมนุมทางการเมือง (McClosky, 1968, pp. 252-253) ส่วน Millbrath & Goel ระบุว่า เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ปัจเจกแต่ละคนนั้นต้องการที่จะมีอิทธิพลหรือผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองอย่างเป็นไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา รวมไปถึงการแสดงออกถึงการกระทำผ่านกิจกรรมที่มีนัยเชิงต่อต้านหรือให้การสนับสนุนต่อรัฐบาล เช่น ผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเป็นอย่างดี ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็จะออกมา

ต่อต้านหรือเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยอาจทำในรูปแบบของการเดินขบวนต่อต้านหรือเรียกร้อง หรือแม้กระทั่งก่อการจลาจล เป็นต้น (Millbrath & Goel, 1977, p. 2)

และคะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) ได้นิยามความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารปกครองที่ส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง ทั้งในลักษณะของการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนหรือปฏิบัติ และการตรวจสอบการทำงานอย่างโปร่งใส

โดยจะสามารถสรุปนิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ว่า คือ การที่ประชาชนนอกมามีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะด้วยความสมัครใจ ซึ่งมุ่งหมายที่จะสร้างแรงกดดัน อำนาจและอิทธิพลเหนือการตัดสินใจภายในกระบวนการทำงานของรัฐ เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ร่วมและสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งอาจจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ได้ โดยงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ลักษณะของความคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายทางการเมืองที่เป็นผลให้นักเคลื่อนไหวทางการเมืองมารวมกลุ่มกัน และก่อตัวจนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวอย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดความแตกต่างทางเพศ (Gender Difference) ในทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory)

ทฤษฎีสตรีนิยมนั้นปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะปลดปล่อยอุดมคติเชิงลบบภายในสังคมที่มีลักษณะของการเอาเปรียบและกดขี่ผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิและอำนาจที่ทัดเทียมกับผู้ชายในทุกด้าน เนื่องจากสังคมคอยกำกับและควบคุมผู้หญิงอย่างเคร่งครัดมากกว่าผู้ชาย และในหลายพื้นที่ทั่วโลกมักปรากฏให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (patriarchy) ซึ่งถือเป็นระบบสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยฐานความคิดของผู้ชายและเพื่อผู้ชาย และเป็นการเอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2560) ทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้ผู้ชาย และถูกกลืนรอนสิทธิ รวมถึงควบคุมและกีดกันมิให้ผู้หญิงมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้ชายในทุกพื้นที่ ทั้งพื้นที่ส่วนตัว พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ทางการเมือง (เมธาพัฒน์ พระระมานันท์, 2562) ซึ่งความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เกิดขึ้นนั้น จะถูกขบขันให้เห็นอย่างเด่นชัดก็ต่อเมื่อผู้คนในสังคมมีการให้คุณค่าระหว่างความเป็นหญิงและชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2555, น. 15-16) ดังนั้น จุดเริ่มต้นของทฤษฎีนี้จึงเกิดจากการที่สังคมละเลยมุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิง โดยเฉพาะในเรื่องของ “องค์ความรู้” ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากผู้ชาย และเพื่อหาสาเหตุของความแตกต่างทางเพศและความพยายามที่จะรื้อโครงสร้างความไม่เท่าเทียมทางเพศ จึงจำเป็นต้องมี

การศึกษาถึงโลกทางสังคมโดยมุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิงเอง เพื่อให้ผู้หญิงได้มีโอกาส
เปล่งเสียงและมีจุดยืนที่เป็นของตนเองมากขึ้น ตลอดจนสามารถบอกเล่า แลกเปลี่ยน และเผยแพร่
องค์ความรู้ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ภายใต้มุมมองหรือประสบการณ์ที่เป็นของตนเองอีกด้วย
ซึ่งรากฐานความคิดดังกล่าวจึงนำมาสู่แนวคิดความแตกต่างทางเพศ (Gender Difference) ที่แยก
จุดยืนทางความคิดออกมาจากทฤษฎีสายสตรีนิยม

แนวคิดความแตกต่างทางเพศ (Gender Difference) ถือเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงความ
แตกต่างทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมในลักษณะที่ว่า “ผู้หญิงและผู้ชายมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมและ
ประสบการณ์ที่ต่างกัน เช่น ผู้หญิงจะต้องทำงานอยู่ในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายออกไปทำงานนอก
บ้าน ซึ่งภายใต้ความต่างนั้นยังนำมาสู่มุมมองของความเป็นเพศที่ต่างกันอย่างอื่นด้วย”
(สร้อยญา เตรีตน์, 2561) กล่าวคือ นอกจากสังคมจะกำหนดสถานภาพและบทบาทระหว่างเพศ
เอาไว้อย่างแตกต่างกันแล้วนั้น ความเป็นเพศยังถูกสังคมผลิตซ้ำค่านิยมและบรรทัดฐานว่าด้วยเรื่อง
เพศมาอย่างต่อเนื่องอีกด้วย เช่น ผู้หญิงมักถูกสังคมคาดหวังว่า จะต้องปฏิบัติตามบทบาททางเพศ
ของตนเองอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ส่วนตัวหรือ
พื้นที่ภายในบ้าน เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ได้รับอิทธิพลมาจากคำอธิบายที่ว่าผู้หญิงและผู้ชาย
มีสรีระทางร่างกายที่ต่างกัน และก่อให้เกิดการปิดกั้นและผลักดันให้ผู้หญิงเข้าไปอยู่ในพื้นที่
ส่วนตัว ซึ่งหากผู้หญิงเข้ามามีตัวตนภายในพื้นที่สาธารณะนั้นก็จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ
ที่ทัดเทียมหรือเหนือกว่าผู้ชายอย่างชัดเจน ดังนั้นงานศึกษาชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาโลกทาง
สังคมผ่านมุมมองและประสบการณ์ที่เป็นของผู้หญิงเองโดยเฉพาะ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง
ทางความคิดของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้างการรับรู้
ชุดใหม่เกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ที่มีใช้แค่เพียงผู้หญิงที่เคยถูกให้ความหมายไว้อย่างตายตัวอีกต่อไป
หากแต่เป็นผู้หญิงที่มีส่วนร่วมต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเข้มข้น และสามารถมีศักยภาพ
ของการเป็นแนวหน้าทางสังคมที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ชาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จะยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษามาทั้งหมด
3 ชิ้น ดังนี้

งานวิจัยของศิริพร โคตะวินนธ์ (2543) ได้ศึกษาถึงเหตุผลและเงื่อนไขที่ทำให้ผู้หญิงเข้า
ไปมีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว ตลอดจนการที่สังคมเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทใน
พื้นที่ทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวของผู้คนในชุมชนนี้ถือเป็นการ
สลับบทบาทระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ด้วยมีการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้ออกมาแสดงบทบาทในการ
เรียกร้องและเคลื่อนไหวทางการเมืองแทนที่ผู้ชาย จากการที่ผู้หญิงนั้นมีทักษะการโน้มน้าวและ

ต่อรองมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงมักถูกมอบหมายให้รับผิดชอบในบทบาทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ภายในบ้าน ด้วยถือเป็นประสบการณ์ที่ผู้หญิงเคยได้รับโดยตรง และความเป็นหญิงยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย เช่น การใช้ความเป็นหญิงเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อยับยั้งความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ทั้งนี้การออกมาเรียกร้องของผู้หญิงเป็นไปเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเอง รวมถึงสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้หญิงมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองมากขึ้น และแสดงให้เห็นว่ามิติทางเพศนั้นสามารถมีอิทธิพลต่อขบวนการเคลื่อนไหวอย่างเห็นได้ชัด

กระนั้น ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือออกมามีบทบาทในพื้นที่ทางการเมืองยังคงต้องเผชิญกับปฏิกิริยาเชิงลบเมื่อมิได้ปฏิบัติตามบทบาททางเพศของตนเองอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะเห็นได้จากงานศึกษาของ Sudarat Musikawong (2011) ที่ศึกษาถึงความพยายามในการปิดบังหรือซ่อนเร้นความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากรัฐ ตลอดจนละเอียดที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้หญิงที่ถือเป็นกำลังสำคัญและมีอิทธิพลต่อการผลักดันให้กิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นสามารถสั่นคลอนอำนาจรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นมักมีความเชื่อว่า “ผู้หญิง” มิได้มีบทบาทสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในแต่ละกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด แม้ว่าในช่วงปี พ.ศ.2513 ได้มีข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็นว่า ผู้หญิงได้ขึ้นมามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก อาทิ การเป็นแกนนำ หรือผู้วางแผนกลยุทธ์ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี ผู้หญิงกลับถูกกดทับจนราวกับว่าไร้ซึ่งบทบาทสำคัญในพื้นที่ดังกล่าว ในขณะเดียวกัน ผู้หญิงที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองยังถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงอีกด้วย เช่น การถูกบังคับให้ถอดเสื้อผ้า (รวมถึงเสื้อชั้นในและกางเกงในด้วย) การถูกข่มขู่หรือข่มขืนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการถูกทำร้ายจนบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าทางการต้องการที่จะผลักดันให้ผู้หญิงกลับเข้าสู่พื้นที่ที่ควรจะเป็นตามกรอบแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ และแนวคิดชาตินิยมที่มีรากฐานแนวคิดมาจากผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงควรที่จะปฏิบัติตามกรอบทางสังคมที่ผู้ชายได้กำหนดเอาไว้อย่างเคร่งครัด และหากไม่ปฏิบัติตามก็จำเป็นต้องได้รับบทลงโทษ ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงเอื้ออำนวยให้มีการใช้ความรุนแรงในการตอบโต้เพื่อต่อต้านผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง จากการที่ผู้หญิงท้าทายกรอบบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งถือเป็น การลดทอนคุณค่าและบทบาทของผู้หญิงผ่านการลบเลือนประวัติศาสตร์ที่ถูกขับเคลื่อนและนำโดยผู้หญิงอย่างชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีความทัดเทียมกับผู้ชายมากยิ่งขึ้น จึงเป็นผลให้ผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากงานศึกษาของอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2557) ที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นจากสำนึกร่วมของปัจเจกแต่ละคน และทุกคนล้วนมี

ส่วนเกี่ยวข้องกับการผลักดันและขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจและสังคมเติบโตขึ้นร่วมกันอย่างเสมอภาค ด้วยเหตุนี้ สังคมจึงมีความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้กระตือรือร้นทางการเมืองอย่างที่สุด ดังนั้นในสังคมปัจจุบัน บ่อยครั้งจึงปรากฏให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งพลังของความเป็นหญิงในพื้นที่ทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง จนผู้หญิงได้กลายเป็นกำลังที่สำคัญเป็นอย่างมาก ในการออกมามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าที่สนใจ ในชุดความคิด มุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทย ที่ซึ่งเคยถูกละเลยและกดทับจากสังคมมาอย่างยาวนาน

เส้นทางชีวิตของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง⁵ (หรือนักเคลื่อนไหวหญิง)

ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองแต่ละคนนั้นล้วนแต่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ เนื่องจากการเคลื่อนไหวและกิจกรรมทางการเมืองครั้งสำคัญมักจัดอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลา 6 ตุลา พฤษภาทมิฬ การจัดชุมนุมบน Skywalk การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งจุดร่วมสำคัญที่ทำให้ นักเคลื่อนไหวหญิงแต่ละคนมีจุดเชื่อมโยงเดียวกันกันนั้น คือ อุดมการณ์เพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และมุ่งหวังว่าการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงจะช่วยให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

สำหรับนักเคลื่อนไหวหญิงซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในงานศึกษาชิ้นนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ ป้าฤทธิ์ ป้าแก้ว ป้าริว และป้าซี ซึ่งแต่ละคนนั้นล้วนแต่ผ่านประสบการณ์ของการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงมาอย่างโชกโชน กล่าวคือ มีการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องและเป็นพลวัต ซึ่งเป็นเหตุให้สามารถรับรู้และเข้าใจถึงมุมมองและประสบการณ์ของการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงได้อย่างลึกซึ้งโดยแท้จริง และจะกล่าวถึงเส้นทางชีวิตของนักเคลื่อนไหวหญิงพอสังเขป เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงภูมิหลังในเบื้องต้น โดยจะกล่าวตามลำดับ ดังนี้

ป้าฤทธิ์ เป็นนักเคลื่อนไหวหญิงอายุ 55 ปี อยู่ในสถานภาพสมรสและมีบุตรแล้ว ซึ่งป้าฤทธิ์จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ขณะนี้ได้ประกอบอาชีพหลักคือนักบัญชี และมีอาชีพรองคือการทำสมาคมเพื่อการกุศล โดยพื้นเพของป้าฤทธิ์นั้นเป็นคนนครสวรรค์ และปัจจุบันอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ (อยู่มาตั้งแต่เยาว์วัย) ซึ่งป้าฤทธิ์นั้นยึดมั่นต่อหลักการประชาธิปไตยในแบบที่สากล

⁵ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงการถ่ายทอดมุมมองและประสบการณ์ของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองบางกลุ่มเท่านั้น จึงมิได้หมายความว่าผู้ให้ข้อมูลหลักของผู้เขียนจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ทั้งหมด

ยอมรับเป็นอย่างมาก โดยสนใจในเรื่องทางการเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 และเข้าร่วมการเคลื่อนไหวและทำการเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงอายุ 41 ปี รวมแล้วป่าฤทธิ์มีระยะเวลาในการเข้าร่วมการชุมนุมต่างๆ รวม 14 ปี ทั้งในพื้นที่สาธารณะและสื่อสังคมออนไลน์ และในบางครั้งป่าฤทธิ์ยังให้สามีเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองแทนตนเองอีกด้วย ด้วยป่าฤทธิ์มีข้อจำกัดทางด้านกฎหมายค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการถูกควบคุมทัศนคติและพฤติกรรมจากรัฐบาลอย่างเด็ดขาด เช่น การถูกสั่งมิให้แสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ หรือการถูกดำเนินคดีทางความคิด เป็นต้น

ป่าแก้ว นักเคลื่อนไหวหญิงอายุ 57 ปี สถานภาพ คือ มีครอบครัวแล้ว ซึ่งเคยหย่าร้างมาก่อน และเคยมีบุตร 1 คนร่วมกันกับสามีคนเก่า 1 คน โดยป่าแก้วจบระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 และภูมิหลังของป่าแก้วนั้นเป็นคนอุปราชธานี แต่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ และได้ประกอบอาชีพใด ๆ ในปัจจุบัน หากแต่เป็นแม่บ้านและคอยช่วยเหลือน้องสาวในการค้าขายอยู่ที่บ้าน โดยในอดีตนั้นป่าแก้วเคยเป็นหัวหน้าช่างอัญมณี และมีหน้าที่ฝังเพชรพลอยบนตัวเรือนในเครื่องประดับ ซึ่งป่าแก้วเคยโดนคดีทางความคิดมาแล้ว 4 คดี และเป็นนักกิจกรรมหญิงที่อยู่ฝ่ายประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 หรือตอนอายุ 29 ปี และยังคงดำเนินวิถีชีวิตของการเป็นนักกิจกรรมหญิงมาอย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน โดยระยะเวลาที่ป่าแก้วเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นรวมทั้งสิ้น 28 ปี อีกทั้งป่าแก้วยังเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมหรือการเมืองด้วยตนเองอีกด้วย เช่น กิจกรรมเพื่อปากท้องของประชาชน เป็นต้น

ป้าริว นักเคลื่อนไหวหญิงอายุ 58 ปี มีสถานภาพโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยป้าริวเป็นคนกรุงเทพฯ และอาศัยอยู่กรุงเทพฯ มาตั้งแต่กำเนิด โดยป้าริวมีญาติพี่น้องจำนวน 11 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน ในอดีตนั้นป้าริวนั้นทำงานอยู่ในบริษัท แต่ถูกเลิกจ้างช่วงที่มีการรัฐประหารในปี พ.ศ.2557 ทำให้ในปัจจุบันป้าริวจึงประกอบอาชีพอิสระซึ่งมีกิจการส่วนตัวที่บ้าน โดยป้าริวเป็นคนพูดอย่างมีหลักการและจิตใจดี อีกทั้งยังยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างแน่วแน่ โดยป้าริวได้ออกมาเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 หรือในตอนอายุ 46 ปี แต่ป้าริวกี่ได้รับรู้ถึงสถานการณ์การเมืองไทยในอดีตจากการศึกษาเล่าเรียนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งระยะเวลาที่ป้าริวกลายเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นรวมทั้งสิ้น 12 ปี แม้ว่าป้าริวเคยโดนคดีทางความคิดมาแล้ว 4 คดี แต่ก็ยังคงมีส่วนร่วมในกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองมาอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในมูลนิธิอิสระชน กิจกรรมของคนไร้บ้าน และการเคลื่อนไหวหลัก คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่มีอุดมการณ์เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องประชาธิปไตย

ป้าซี นักเคลื่อนไหวหญิงอายุ 62 ปี มีสถานภาพโสดและไม่เคยมีครอบครัวมาก่อน ซึ่งมีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่จังหวัดลำพูน แต่อาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ กับครอบครัวมาตั้งแต่กำเนิด และ

จบการศึกษาระดับมส.3 หรือเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปัจจุบัน ซึ่งป้าซีเล่าว่าเคยเป็นเจ้าของกิจการร้านเครื่องเขียน แต่จำต้องปิดกิจการไปเพราะเหตุผลทางการเมืองและความกดดันจากทางการ ป้าซีจึงตกงานและว่างงานอยู่บ้านมาจนถึงปัจจุบัน โดยป้าซีประสบการณ์ต่อการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 หรือตอนอายุ 15 ปี ทว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีการจัดการนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่อยู่ฝ่ายประชาธิปไตยอย่างเบ็ดเสร็จ จึงเป็นผลให้ป้าซีได้ห่างหายไปจากการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง และป้าซีก็เริ่มหันมาให้ความสนใจการเมืองอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งในตอนที่ลุงนวมทองเสียชีวิตในปี พ.ศ.2549⁶ อย่างไรก็ตาม การออกไปเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองของป้าซีค่อนข้างเป็นไปอย่างลำบากด้วยไม่มีเงินทุน อีกทั้งยังอาศัยอยู่ตัวคนเดียว จึงไม่มีใครให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ป้าซีนั้นก็ยังคงสนับสนุนผู้ที่มุดมการณ์ประชาธิปไตยและคำนึงถึงสังคมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยป้าซีนั้นเคยโดนคดีทางความคิดมาแล้ว 4 คดี และจากข้อมูลทั่วไปของนักเคลื่อนไหวหญิงทั้ง 4 คนนั้นจะเห็นได้ว่า นักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนล้วนผ่านประสบการณ์ของการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยมาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและประสบการณ์ของนักเคลื่อนไหวหญิงที่มากประสบการณ์และมีนัยของการเป็นผู้อาบน้ำร้อนมาก่อน ซึ่งจะช่วยให้ประเด็นเรื่องราวผ่านมุมมองและประสบการณ์ของนักเคลื่อนไหวหญิงมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

มุมมองและประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมือง: การตื่นตัวต่อการเมืองเชิงโครงสร้าง

ปัจเจกแต่ละคนล้วนแต่มีทัศนคติและความคิดต่อปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างแตกต่างกัน แม้ว่าสถาบันทางสังคมจะมีส่วนร่วมในการกำหนดสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นกระแสหลักให้ทุกคนยึดถือร่วมกันก็ตาม ซึ่งการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นจะถือกำเนิดขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อประชาชนส่วนหนึ่งต้องการที่จะสร้างแรงกดดันต่อรัฐ หรือสังคมและวัฒนธรรมกระแสหลัก เนื่องจากต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนืออำนาจรัฐ โดยเฉพาะเมื่อเกิดความไม่ชอบธรรม เช่น การคอร์รัปชัน การทุจริต การเลือกตั้ง หรือการถูกกีดกันสิทธิ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้และรับรู้ในลักษณะต่างๆ ของปัจเจกนั้นล้วนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้นักเคลื่อนไหวหญิงตัดสินใจที่จะออกมามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีลำดับเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมือง ดังนี้

กิจกรรมทางการเมืองแรกที่นักเคลื่อนไหวหญิงได้ให้ความสนใจและรับรู้ถึงสถานการณ์ที่ไม่ชอบธรรมในสังคมไทยก็คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งมีเพียงแคंप้าซีที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ ไม่ได้อยู่ในพื้นที่หลักของการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ยัง

⁶ สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ “10 ปี ลุงนวมทองขับแท็กซี่ชนรถถังคณะรัฐประหาร สัญลักษณ์ที่ยังมีชีวิต”, 2559, *ประชาไท*, สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563 จาก <https://prachatai.com/journal/2016/09/68144>.

ถือได้ว่าป้าซีเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์เพื่อประชาธิปไตย ซึ่งป้าซีได้ให้สัมภาษณ์ว่า “14 ตุลาคม ตอนนั้นกำลังเรียนอยู่เลย อยู่ที่เชียงใหม่ก็เข้าร่วมกับเขา มันคือการเรียนรู้ เข้าไปฟังและรับรู้ว่ามันไม่ยุติธรรมเลยกับอีกฝ่าย แต่อีกฝ่ายกลับครองมือครบ คน ๆ เดียวทำไมต้องทำให้นาคคตของชาติ บับบุนขนาดนั้น” (ป้าซี, สัมภาษณ์)

ส่วนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเหตุการณ์ต่อมาคือ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ซึ่งเกิดขึ้นท่ามกลางบริบททางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรงจากรัฐบาล จึงส่งผลให้รายละเอียดเกี่ยวกับการต่อสู้ของนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นมีข้อมูลค่อนข้างน้อย เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นถือเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทที่มีความขัดแย้งสูง โดยเฉพาะการที่รัฐบาล (ฝ่ายขวา) ควบคุมสื่อและปกปิดบิดเบือนความจริงที่เกิดขึ้นและตอบโต้ นักเคลื่อนไหว (ที่ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นฝ่ายซ้าย) อย่างรุนแรง เช่น ในวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2519 พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ถูกฆ่าแขวนคอหลังจากที่ออกไปแจกใบปลิวต่อต้านการกลับมาของรัฐบาลเผด็จการทหาร ณ ช่วงเวลานั้น หรือการที่หนังสือพิมพ์ดาวสยามได้กล่าวหานักศึกษาที่แสดงละครว่าหมิ่นเบี่ยงสูงและล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งนำไปสู่การปลุกระดมและปราบปรามนักเคลื่อนไหวด้วยความรุนแรงในท้ายที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมในฐานะที่เป็นภัยต่อความมั่นคงระดับชาติ การทารุณกรรม และสังหารชีวิตนักเคลื่อนไหวและผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างเบ็ดเสร็จ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2558) นอกจากนี้ นักเคลื่อนไหวที่เป็นผู้หญิงนั้นยังถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างโหดร้ายป่าเถื่อน และผิดหลักสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงเช่นกัน เช่น การถูกข่มขืน หรือการถูกของมีคมทิ่มแทงอวัยวะเพศ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ในงานวิจัยของ Sudarat Musikawong (2011) ดังนั้น ด้วยปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวจึงพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม แต่อย่างใด และไม่ได้กล่าวถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวอีกด้วย

และเมื่อเวลาผ่านไปก็ได้เกิดการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รชช.) ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 จากการที่รัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าวมีการทุจริตหรือคอร์รัปชันเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งตั้งตนเองให้กลายเป็นรัฐบาลที่มีระบบการปกครองในลักษณะระบบเผด็จการในรัฐสภา จนส่งผลให้สังคมไทยตกอยู่ภายใต้เผด็จการอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากมีกองทัพทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองปกครองอย่างเปิดเผย (ศิลปวัฒนธรรม, 2563 ก) ซึ่งจากบริบททางสังคมและการเมืองในลักษณะดังกล่าวนี้จึงก่อให้เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ขึ้นมา ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้ป้าแก้วเป็นบุคคลแรกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เริ่มตัดสินใจเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงอย่างจริงจัง โดยป้าแก้วได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ความสนใจการเมืองเริ่มตั้งแต่ปี 2535 แต่ตอนนั้นเห็นมีชุมนุมที่สนามหลวง ตอน
ที่ฟ้าผ่าไฟไหม้แล้วมีของลุด เราเลยเห็นพอดีเลยลองไปฟัง พอฟังก็แบบเฮ้ยชอบจัง
ทำไมเขาเป็นอย่างนี้ ก็เลยมานั่งฟัง เลิกงานก็มานั่งฟังทุกวัน...จนสุดท้ายได้กลายเป็น
มวลชนต่อต้านเผด็จการ รสช. และอยู่ในพฤษภาปี 2535 ด้วย” (ป้าแก้ว,
สัมภาษณ์)

จากนั้นนับตั้งแต่ประเทศไทยมีการรัฐประหารครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.2534 นั้น ในวันที่
19 กันยายน พ.ศ.2549 ก็ได้เกิดการรัฐประหารและยึดอำนาจจากรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเหตุการณ์
ครั้งนี้โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
(คปค.) เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากออกมาเคลื่อนไหวและชุมนุมประท้วงเพื่อขับบังคับและขับ
ไล่รัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหตุผลที่คณะ คปค. ได้ใช้กล่าวอ้างเพื่อทำการรัฐประหารนั้นคล้ายคลึง
กับเหตุผลของคณะ รสช. ที่ทำการรัฐประหารในอดีต ทว่าคณะ คปค. กลับได้รับความยินยอมจาก
สังคมกระแสหลักมากกว่าการทำรัฐประหารครั้งก่อนหน้า (ศิลปวัฒนธรรม, 2563 ข) ซึ่งเหตุการณ์
ดังกล่าวนี้ส่งผลให้นักเคลื่อนไหวหญิงหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้น
มากขึ้น และตัดสินใจที่จะออกมาเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองในฐานะที่เป็นนักเคลื่อนไหว
หญิงอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ นักเคลื่อนไหวหญิงได้ออกมาเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะอย่าง
ต่อเนื่อง และมักจะเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยทุกครั้ง⁷ โดยเฉพาะป้าซี
ป้าแก้ว และป้าริว เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการกระทำที่มีขอบของคณะ คปค. โดยจะเห็นได้จากคำ
สัมภาษณ์ที่ว่า “เริ่มชุมนุมตั้งแต่คนเสื้อแดงต่อต้านความไม่เป็นธรรมมาเรื่อย ๆ ไม่ชอบอะไรไม่
เป็นธรรมเลยต่อผู้มาเรื่อย ๆ เริ่มจริงจังเลยก็สมัยปี 2549” (ป้าริว, สัมภาษณ์)

“ตอนนั้นป้ายังทำธุรกิจ ก่อนจะตัดสินใจออกมา ป้าเห็นการทำรัฐประหารปี 2549
ป้ารับไม่ได้ แล้วที่สำคัญคือ การกดขี่ การพุดจายั่วยุ ทำอะไรที่ลงนามทองผูกคอ
ตาย รับไม่ได้ ป้ามีความกดดันส่วนตัวอยู่แล้ว ก็พยายามเลี่ยง และก็ใช้ชีวิตปกติ แต่
เห็นลู่ทำก็เข้าใจ ก็เลยไม่เอาดีกว่า ก็เลยออกมา” (ป้าซี, สัมภาษณ์)

“ป้าก็ไม่ชอบทุกเรื่องที่ไม่มีความชอบธรรม ไม่ว่ากับรัฐบาลไหนก็ตาม กับฝ่ายโน้น
เราเห็นความไม่ชอบธรรม คนที่โดนความไม่ถูกต้องเราก็สงสาร ไม่ได้เข้าข้างอยู่ฝ่าย
เดียว เราจะรับด้านเดียวมันก็ได้ ต้องฟังหลาย ๆ ด้าน ป้าไม่ชอบรัฐธรรมนูญปี
2550 ป้าก็ไประณรงค์กับเขาตั้งแต่ปี 2549” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์)

⁷ การมีส่วนร่วมต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยหรือการต่อต้านรัฐประหาร รวมถึงระบบเผด็จ
การทหารของนักเคลื่อนไหวหญิงในทุกครั้งนั้นนั้นมักปรากฏให้เห็นถึงการจัดวางสถานะของตนเองให้อยู่ในตำแหน่ง
ของการเป็นแนวหน้าของปฏิบัติการทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ป้าพูดได้เลยว่าป้าคือ
มวลชนแถวหน้าของกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตยเสมอ” (ป้าริว, สัมภาษณ์)

นับตั้งแต่นั้นมา ชนวนของความขัดแย้งทางการเมืองและความแตกต่างทางความคิดหรืออุดมการณ์ก็ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 2550 ที่ผู้คนในสังคมไทยเกิดการแบ่งฝ่ายออกเป็น 2 ขั้วอย่างชัดเจน โดยกิจกรรมทางการเมืองครั้งสำคัญที่ส่งผลให้นักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนตัดสินใจเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงมาจนถึงปัจจุบันก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง อันเกิดขึ้นและก่อตัวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 จากการที่ประชาชนออกมาต่อต้านการทำรัฐประหารและระบบเผด็จการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจุดยืนและอุดมการณ์ของกลุ่มคนเสื้อแดงล้วนตระหนักถึงความจริงแท้ของประชาธิปไตยเป็นหลัก กล่าวคือ กลุ่มคนเสื้อแดงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน รวมทั้งคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ตลอดจนลักษณะทางการเมืองที่มีความชอบธรรม ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ใครก็ตามที่เพื่อผลประโยชน์ของใครคนหนึ่งบ้างจะไม่ไปร่วม” (ป้าสี, สัมภาษณ์) หรือ “คือตอนที่ตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มคนเสื้อแดงเพราะเห็นความไม่เป็นธรรมบางอย่างในสังคม...แนวโน้มไปทางประชาธิปไตยเราเข้าร่วมหมด” (ป้าริว, สัมภาษณ์) และเมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2553 ซึ่งถือเป็นปีที่ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดงได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด เนื่องจากเป็นวันที่แกนนำถูกจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมาย และนำมาสู่การปราบปรามหรือเข้าสลายการชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐในท้ายที่สุด (ชัยฤทธิ์ ยืนเปี่ยม, 2562) โดยป้าฤทธิ์ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคนสุดท้ายได้ตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าสถานการณ์ทางการเมืองในลักษณะข้างต้นไม่มีความชอบธรรมและไม่ยุติธรรมต่อประชาชนเลยแม้แต่น้อย ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ว่า

“มันไม่ยุติธรรมกับชีวิตประชาชน ทุกคนหาเงินเอง ไม่ได้หาเงินมาจากรัฐ...ทุกอย่างควรเป็นของร่วมกันไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง ทุกคนต้องอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ กฎหมายเดียวกัน คุ่มครองทุกคนตั้งแต่คิงไปจนถึงรากหญ้า ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน ยากให้คนสื่อสารไปทางนี้ ยากให้คนรุ่นใหม่สนใจ งานเคลื่อนไหวพัฒนามาจากการต่อสู้ ปี 2553...ป้าชายของเจ๊ จัดกิจกรรมในหมู่บ้าน ออกเคลื่อนไหวตลอด เย็นไปราชประสงค์ ผ่านฟ้า ไปจนไม่มีเงิน โทรศัพท์ก็ไม่มีเงินเติม ดีที่มีสามีและเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือ” (ป้าฤทธิ์, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้เมื่อเกิดการทำการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากการที่สังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวได้ปรากฏลักษณะของความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนอย่างรุนแรง แต่อย่างไรก็ตามการยึดอำนาจโดย คสช. กลับพบว่า คสช. มีความพยายามที่จะสร้างฐานอำนาจทางการเมืองที่ดำเนินโดยระบบทหารให้มีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น ด้วยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ประกอบด้วยมาตรา 44 อันเป็นอำนาจที่ถูก

บังคับใช้โดยเด็ดขาด และประชาชนมีอาจล่วงล้ำได้ ซึ่งเป็นผลให้มีประชาชนผู้เห็นต่างหรือต่อต้าน การทำรัฐประหารถูกดำเนินคดีทางความคิดและต้องกลายเป็นผู้ลี้ภัยเป็นจำนวนมาก (บีบีซี, 2563) เช่น คนไทย 929 คน ถูกเรียกรายงานตัวเพื่อปรับทัศนคติ หรือ 572 คน ถูกข่มขู่ คุกคาม และ ติดตาม เป็นต้น (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2562) ซึ่งการกระทำของ คสช. นั้นถือได้ว่าเป็นการเข้ามาเพื่อยึดอำนาจอธิปไตยและบริหารปกครองประเทศโดยมิชอบ ทั้งยังมุ่งทำลายรากฐานของความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ผ่านความพยายามที่จะนำเสนอหรือชักชวนให้ผู้คนในสังคมได้เชื่อว่าระบบการปกครองที่มาจากการยึดอำนาจหรือการทำรัฐประหารนั้นเป็นเรื่องปกติและมีความชอบธรรมภายในตนเอง ในขณะเดียวกันยังมีการใช้อำนาจทางกฎหมายมายับยั้งและปิดกั้นกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ สถานการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจึงสร้างความขุ่นเคืองใจให้แก่คนเคลื่อนไหวหญิงไม่น้อย เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวด้านการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2563) ได้รายงานไว้ว่า การใช้อำนาจรัฐในยุครัฐของ คสช. ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนั้น ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะการคุกคามสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การใช้ความรุนแรง หรือการปิดกั้นสื่อ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากคำสัมภาษณ์ของนักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนที่ว่า “ป่าเคยถามผู้สื่อข่าวว่าทำไมไม่ทำข่าวไปตามความถูกต้อง นักข่าวก็บอกว่าเขาโดนกดอยู่ ต้องเซ็นเซอร์แค่นี้ จะออกอะไรก็ได้ มันไม่มีเสรีภาพในสื่อ” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์) “ลูกตายไปแล้วคนนึง ตอนอายุ 15 ปี เพราะถูกแทงตอนปี 2557”⁸ (ป่าฤทธิ, สัมภาษณ์) หรือ “ร้านธุรกิจป่าพึ่งคือคนเดียว มีลูกค้าซื้อฟิวเจอร์บอร์ดกับปากกา เอาไปเขียนด่าอภิสิทธิ์ ตำรวจมาขอรับรองให้ป่าหยุด...ป่าโดนดักฟัง ปกติใครโทรมาหาป่าเขาจะตามป่าทางโทรศัพท์” (ป่าสี, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ นักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนยังล้วนแต่ต้องโทษฐานความผิดในคดีทางความคิดทั้งสิ้น โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ดังเช่น “ป่าโดนไป 4 คดีจากการเป็นกลุ่มคนที่อยากเลือกตั้ง” (ป่าสี, สัมภาษณ์) “ป่าโดนไป 4 คดี” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์) และ “โดนไปทั้งหมด 4 หมายถึงแล้ว” (ป่าริว, สัมภาษณ์) ซึ่งนักเคลื่อนไหวหญิงทั้ง 3 นั้นถูกดำเนินคดีทางกฎหมายในฐานความผิดเช่นเดียวกัน โดยประกอบด้วย คดี MBK39 (คดีชุมนุมของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งที่สกายวอล์คแยกปทุมวัน หน้า MBK Center) คดี RDN50 (คดีการชุมนุมของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งที่ถนนราชดำเนิน) คดี ARMY57 (คดีกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง

⁸ ในปี พ.ศ.2557 บุตรชายของป่าฤทธิได้ออกไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง (หรือนปช.) และถูกแทงหลายแผลจากการที่เจ้าหน้าที่เข้าปราบปรามการชุมนุม โดยที่ไม่ได้รับการรักษาและปฐมพยาบาลอย่างทันท่วงที และเป็นเหตุให้เสียชีวิตในท้ายที่สุด ซึ่งจวบจนปัจจุบันนั้นป่าฤทธิผู้ซึ่งเป็นแม่อีกยังคงไม่ได้รับการชดเชย เยียวยาหรือการขอขมาจากเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

กรณีชุมนุมหน้ากองทัพบก) และ คดี UN62 (คดีคนอยากเลือกตั้งชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์และสหประชาชาติ)⁹ โดยที่ป้าริวนั้นยังเคยถูกควบคุมตัวให้ไปลงนามข้อตกลงห้ามชุมนุมตามประกาศของ คสช. หรือ MOU¹⁰ อีกด้วย และนักเคลื่อนไหวหญิงคนสุดท้ายคือป้าฤทธิ์ “โดนคดีไป 3 คดี เรื่องนาฬิกา...” (ป้าฤทธิ์, สัมภาษณ์) ซึ่งประกอบด้วยคดีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนอยากเลือกตั้งเช่นเดียวกัน อันได้แก่ คดี MBK39 คดี RDN50 และ คดี UN62

โดยนักเคลื่อนไหวหญิงทั้งหมดที่ถูกดำเนินคดีทางกฎหมายภายใต้คดีทางความคิดนั้น ปราศจากความเป็นธรรม แม้ว่านักเคลื่อนไหวหญิงจะไม่เคยติดคุกจากคดีดังกล่าว (ด้วยมีศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนคอยแก้ต่างและให้ความช่วยเหลือในทุกครั้ง) แต่การถูกดำเนินคดีทางความคิดกลับหล่อหลอมให้พวกเธอมีความกล้าหาญมากยิ่งขึ้น และไม่ปรากฏให้เห็นถึงความหวาดกลัวหรือการยอมรับที่จะปฏิบัติตามกรอบที่เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายได้กำหนดไว้แต่อย่างใด ในขณะเดียวกันยังออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในลักษณะเช่นเดิมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คดีมันเป็นของตึงตึงตึง ไม่ให้กะแนนมัน ป้าก็ทำเหมือนเดิม พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส คนเลยกล้าตามป้า ป้าก็ยังทำอะไรได้ คนก็ศรัทธา ทำแล้วไม่ตาย ล้มแล้วไม่ต้องเข้าคุก ต้องสร้างให้เห็นว่ามันตึงตึงตึง มันเป็นคนใจเริ่ด มันไม่ถูกตึง” (ป้าฤทธิ์, สัมภาษณ์) “ป้าเคยโดนเขาดักหน้าดักหลังป้า 4-5 คน แต่ขอโทษนะคะ ป้าจะไป หยดป้าได้คือลูกปืน ชักลูกปืนมายิงป้าได้ก็ยิงเลย ป้ามีเป้าหมายก็ต้องไปให้ถึงจุดจุดนั้น” (ป้าชี, สัมภาษณ์) “ป้าใช้ชีวิตธรรมดา แค่ว่าโทรเช็คเท่านั้น เราเจออะไรเสี่ยงตายมาเยอะ ก็เลยไม่กลัวอะไรแล้ว แต่เพื่อน ๆ ก็ยังคงกลัวอยู่ แต่เราไม่ร้อง ลุยมาจี่ตลอด” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์) และ

“ตอนปี 50 ตอนนั้นป้าก็ว่าเย็นเฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไรนะ ป้าอยากรู้ว่าถ้าเย็นเฉย ๆ ป้าจะโดนไหม ละโดน (คดี) เฉยเลย (หัวเราะ)...มีคดี 4 คดีแล้วแต่ก็ไม่มีอะไรกดดัน... แต่ที่ต่อต้านคือทำไมเราถึงถูกปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันกับอีกฝ่าย ทั้ง ๆ ที่เขาก็ออกมาชุมนุมเหมือนกัน แล้วค่าประกันตัวจากตอนแรกสองหมื่น อยู่ดี ๆ ก็ขึ้นเป็นหกหมื่นบาท แต่หลังจากที่โดนหมายเรียกแล้วก็ยังออกไปชุมนุมอยู่ เพราะคิดว่ามีหน้าที่ต้องไป คิดว่าป้าทำถูกต้องแล้ว” (ป้าริว, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ บริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ที่มีการรัฐประหารครั้งล่าสุดจนถึงปัจจุบันนั้นกลับส่งผลให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างเป็นวงกว้าง ด้วยความมั่นคงของประเทศถูกสั่นคลอนลงจากการบริหารปกครองของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้จากมุมมองและ

⁹ ชื่อเรียกของการถูกดำเนินคดีทางความคิดในแต่ละคดีนั้นมีที่มาจากสถานที่ที่บรรดานักเคลื่อนไหวแต่ละคนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง

¹⁰ คดี MOU ระบุไว้ว่า ผู้ที่ลงนามรับรองเรียบร้อยแล้วจะต้องห้ามยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และห้ามออกนอกประเทศ มิเช่นนั้นจะต้องถูกดำเนินคดีทางกฎหมายอย่างไม่มีข้อยกเว้น

ประสบการณ์ของนักเคลื่อนไหวหญิงที่มีต่อสภาพสังคมไทย ดังเช่น “สภาพสังคมแย่มาก เพราะมัน อยู่แบบไม่มีความมั่นคงในชีวิต คนรุ่นต่อไปก็ยังมีติดมากว่ามันจะอยู่ยังไง มันไม่มีทรัพย์สินที่เป็น ของประชาชนเลย คนประเทศนี้ไม่มีสิทธิและเสรีภาพเลย สังคมตอนนี้มันถดถอยไปข้างหลัง” (ป้า ฤทธิ์, สัมภาษณ์)

“ไม่ดีขึ้นเลย มีแต่แย่ลง ไม่มีอะไรจะกิน เราพยายามทำอะไรให้มันดีขึ้น พยายาม เคลื่อนไหวแต่อะไรก็ไม่ดีขึ้น ไม่มีสวัสดิการเลย ชีวิตคนแก่ที่ไม่มืงานทำน่าสงสาร มาก ได้รับแค่ 300 วันละ 10 บาท กินยังงี้ก็ไม่พอ ไข้ต้มกินทั้งวัน ชีวิตอยู่ได้แค่นี้ หรือ ประชาชนไปขอยาไหน ครอบไหม มีแต่คนอดอยาก” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์)

“สภาพสังคมในปัจจุบัน ปกติสิทธิเสรีภาพก็น้อยอยู่แล้วในยุค คสช. ตอนนี้ เหตุการณ์ก็ยังอยู่ คสช. ทำให้เราไม่มีสิทธิและเสรีภาพเยอะมาก ตอนนี้พวกป้า ๆ ก็อดอดเนอะ รัฐบาลของ คสช. เนี่ยแย่มาก! รับไม่ได้ เพราะรัฐบาลห่วยแตก ไม่ เป็นขึ้นเป็นตอน ไม่มีความน่าเชื่อถือ ไม่เป็นระบบ ข้างซ้ายก็แย่มาก” (ป้าริว, สัมภาษณ์)

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าการรับรู้และการเรียนรู้อุดมการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันของนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงความไม่เป็นธรรมที่ เกิดขึ้นในสังคมไทย ทำให้แต่ละคนมีจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน คือ การต่อต้านระบบเผด็จการ การทำรัฐประหาร และการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย ดังนั้น จุดเริ่มต้นในการเรียนรู้และการรับรู้สถานการณ์ทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงทั้งหมดนั้นจึง นำมาสู่การตัดสินใจที่จะเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงจวบจนปัจจุบันโดยสมบูรณ์ เนื่องจากสังคมไทย ยังคงตกอยู่ภายใต้ระบบเผด็จการอย่างมีเสื่อมคลาย ยกตัวอย่างเช่น การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2562 ที่ ฝ่ายรัฐบาลยังคงเป็นคณะ คสช. ซึ่งมีได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นผลให้ นักเคลื่อนไหวหญิงล้วนมองว่ารัฐบาลที่มาจากการทหารนั้นไร้ซึ่งความชอบธรรม ดังเช่น “ไม่ชอบ รัฐบาลที่มาจากการทหารมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว เพราะเกลียดเผด็จการ มันพรากสิทธิเสรีภาพของเราไป” (ป้าริว, สัมภาษณ์) “เผด็จการตรวจสอบไม่ได้ นายสั่งไรก็ต้องทำตาม ประชาชนก็ล้วนคนไม่สนใจ เลย” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์) เป็นต้น

มุมมองและประสบการณ์ต่อการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิง

กิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่ที่นักเคลื่อนไหวหญิงเข้าร่วมนั้น มักจะเป็นกลุ่มกิจกรรมที่ มีแนวทางหรืออุดมการณ์เกี่ยวกับการเรียกร้องประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมประท้วงเพื่อ ต่อต้านรัฐประหารหรือเรียกร้องให้มีการเลือกตั้ง หรือการต่อต้านรัฐธรรมนูญที่ถูกสร้างขึ้นมารเพื่อ รองรับหรือสืบทอดฐานอำนาจของระบบเผด็จการ โดยนักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนล้วนแต่ยึดมั่นใน หลักการของความเป็นประชาธิปไตยและการเรียกร้องในลักษณะดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะ

เห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ป่าไปหลาย ๆ เวที ถ้าไม่ติดอะไรก็จะไปทุกเวลา ป่าเข้าร่วมหมดไม่ว่าที่ไหนก็แล้วแต่ เวลาที่มีกลุ่มที่ต่อต้านเผด็จการ รัฐประหารก็จะเข้าร่วมเสมอ รู้สึกว่าเราเป็นคนหนึ่งที่ต้องการมีส่วนร่วมตรงนั้น...” (ปาริว, สัมภาษณ์) หรือ “ป่าก็ทำเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด” (ป่าซี, สัมภาษณ์) เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันนักเคลื่อนไหวหญิงยังมีการตระหนักถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นหลัก ทำให้การออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยของนักเคลื่อนไหวหญิงเป็นไปเพื่อต่อต้านความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้คนทุกกลุ่มในสังคม เช่น การเรียกร้องเพื่อสิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย หรือการสะท้อนให้เห็นถึงความเลวร้ายของระบบการปกครองแบบเผด็จการ เป็นต้น ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ที่นักเคลื่อนไหวหญิงใช้ในการต่อสู้ในทุกกิจกรรมทางการเมือง ด้วยมุ่งหวังว่าการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ดังเช่น “ป่าเครียดมากเลย ประชาชนตัวเล็ก ๆ นี่ทำอะไรได้บ้าง ก็พยายามเข้าร่วมกับทุกกลุ่มที่มีอุดมการณ์ แต่บางทีมันก็เครียดนะ สมองจะคิดแต่เรื่องการเมือง แล้วก็การตาย อยากให้เป็นแต่ทำไมมันไม่เป็นวะ คือสู้ก็ต้องสู้ให้สำเร็จ” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์) หรือ

“เราจะดูว่าเราทำอะไรได้บ้าง จุดหมายอยู่ตรงไหน ใครก็ตามที่ทำได้เพื่อผลประโยชน์ของใครคนหนึ่งป่าจะไม่ไปร่วม ถ้าทำเพื่อคนส่วนใหญ่ ป่าจะเอาจุดนั้นมากระตุ้นให้คนเกิดพลัง...ถึงเราจะเอาไม้ซีกมางัดไม้ซุง ก็ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย...ถึงเวลาเดินหน้าเราก็ต้องเดินหน้า ถึงเวลาหยุดมาตั้งหลักก็ต้องหยุดมาตั้งหลักก่อน” (ป่าซี, สัมภาษณ์)

“เราเรียกร้องประชาธิปไตย ทุกชั้นตอนเลย ป่าพัฒนาจากการเคลื่อนไหวเองโดยการตามแกนนำประชาชน แล้วก็เปลี่ยนไปตามเสวนาคนมีความรู้...ออกไปเพื่อประชาธิปไตย เพื่อประเทศไทย ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่มีทหารเป็นนายกออกมาเพื่อตัวเองได้เล่าเรื่องจริง ต้องมีระบอบประชาธิปไตย ถึงไปทำธุรกิจกับชาวโลกได้...วันนี้ไม่ชนะไม่เป็นไร ต่อให้ยังไม่ตาย ถ้าตายก็ไม่เป็นไร ให้คนรุ่นใหม่รู้เรื่อง ถ้าคนรุ่นใหม่ไม่รู้เรื่องก็แพ้แล้ว” (ป่าฤทธิ, สัมภาษณ์)

โดยลักษณะของการเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงนั้น มีอยู่หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การถือป้ายประท้วง การดูแลผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หรือการล่ารายชื่อ ซึ่งล้วนแต่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของนักเคลื่อนไหวหญิงแต่ละคนเอง ดังเช่น “ไปทุก ๆ ที่ มีจิตอะไรก็ไปหมด ไปช่วยเหลือให้เขาเป็นหนึ่งเดียว ยืนอยู่ ช่วยถือป้าย ชัฟฟอร์ต ถ้าไม่มีคนช่วยก็ไปช่วย ล่ารายชื่อ หยิบจับเอกสาร ฯลฯ” (ปาริว, สัมภาษณ์) หรือ

“ทำทุกอย่างเลย แจกเอกสารบ้าง หาข่าวหาน้ำบ้าง...ตั้งแต่ปี 2549 ไปทุกที่ เชียงใหม่ ประชาสัมพันธ์ ขัชรถวนให้คนมาชุมนุม ขอแค่มีสวนร่วม ขอแค่มียี่สิบ ๆ

นำ สามารถชวนคนอื่นได้ หาน้ำ เป็นแนวเสริมได้ ถ้าเด็ก ๆ ลงถนนจริง ขาไม่ไหว
ใจยังสู้ ก็ออกมาทำอาหารหลาย ๆ จุด ซื้อมั้กอะไรมาทำ ทางเดินที่อยู่ บ้าเลือกที่จะ
ทำและช่วยเหลือทำอะไรได้ ทำ ป้าอย่างงั้นอย่างงั้น ป้าก็ทำ ขอให้มีแนวร่วมหรือ
เป็นส่วนหนึ่งของการชุมนุม” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์)

และการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงในช่วงแรกนั้นมักอยู่
ในสถานะของผู้ฟังหรือเป็นเพียงผู้เข้าร่วมชุมนุม และเมื่อได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทาง
การเมืองอยู่บ่อยครั้ง จึงเริ่มจัดวางสถานะของตนเองให้กลายเป็นแนวหน้าของการเคลื่อนไหวทาง
การเมืองและมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทต่างๆ นั้นล้วนได้รับการยอมรับจากนักเคลื่อนไหวคนอื่น ๆ โดย
นักเคลื่อนไหวหญิงแต่ละคนนั้นจะติดต่อสื่อสารกันผ่านช่องทางของ
โทรศัพท์เคลื่อนที่และสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก เพื่อนัดหมายและกระจายข่าวสารการจัดกิจกรรม
ทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว โดยบทบาทที่สำคัญของนักเคลื่อนไหวหญิงก็คือการอยู่ตำแหน่งของ
การเป็นแนวหน้าในการเดินขบวนประท้วง ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ป้าอยู่แถวหน้าเลย” (ป้าแก้ว,
สัมภาษณ์) “ป้าพูดได้เลยว่าป้าคือมวลชนแถวหน้าของกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตยเสมอ” (ป้า
ริว, สัมภาษณ์) หรือ “ผู้หญิงอยู่หน้าเวที ไปลุยเลย บุกเลย ยืนด่า แม้จะยิงปุงปั้ง ๆ ๆ ” (ป้าฤทธิ์,
สัมภาษณ์)

ในขณะเดียวกันบทบาทยังเปลี่ยนไปตามสถานการณ์การชุมนุมที่เปลี่ยนไปอีกด้วย เช่น
การชุมนุมอย่างสงบ การดูแลผู้ร่วมชุมนุม การต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ผ่านวัตถุสิ่งของหรือหลักการเชิง
จิตวิทยา และการก่อความวุ่นวายเพื่อได้กลับเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ป้าตั้งใจ
ไปร่วมกิจกรรมต่อต้านเผด็จการรัฐประหารตลอด...ช่วยน้อง ๆ เท้าที่ช่วยได้ ไม่ได้ไว้วางใจหรือก่อ
ความไม่สงบ” (ป้าริว, สัมภาษณ์)

“ป้าจะไปขายของ เช่น ผ้าเช็ดมือไล่เผด็จการ มาจากฝีมือเรา...จัดกิจกรรม เงินทุน
หมุนเวียนกันในชุมชน ใช้สมองครีเอทีฟ ป้าจะใช้จิตวิทยาในการต่อสู้ เล่นละคร
ซ้อนที่มันทำกับเรา เราเชื่อว่าเราใช้แบบซอพมันก็ปลอดภัย ไม่ได้ไปทำเขา แต่เขา
ทำเรา” (ป้าฤทธิ์, สัมภาษณ์)

“ตอนแรก ๆ ป้าก็เป็นแค่ผู้ร่วมชุมนุมเฉย ๆ แต่ป้าก็เข้าออกหลังเวทีแกนนำใหญ่ได้
เพราะเราชอบลุย ชอบใครก็เข้าไปคุยกับเขา เลยสนิทกับพวกที่เป็นแกนนำ
พอจากนั้นก็ไปณรงค์กับเขา ทำทุกอย่างเลย แจกเอกสารบ้าง ตั้งแต่ปี 2549 ก็ไป
ทุกที่ เชียงใหม่บ้าง ไปประชาสัมพันธ์ขบวนให้คนมาชุมนุม ขอแคมีส่วนร่วม
สามารถเป็นคนชวนคนอื่นได้ หาน้ำ เป็นแนวเสริมให้เด็ก ๆ ทำอาหาร ซื้อมั้กอะไร
มาทำ ทำอะไรได้ก็ทำไป...ตอนปี 2552 คนเกือบล้านคนหน้าทำเนียบ ป้าก็เป็น
พยาบาลอาสาด้วย” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์)

“ป่าเรียนสายพยาบาลมาแต่ไม่จบ ป่าชอบดูแล ดูแลทุกคนเท่าที่จะทำได้ อะไรก็ได้
หาข้าว หาอาหาร หาน้ำส่งให้กับคนที่มาชุมนุม กลุ่มป่าคือตัวหลักในการดูแล
มวลชน รักษาสภาพจิตใจ ปลุกให้เขาตื่นตัวตลอดเวลา เราต้องพูดคุยระดมมวลชน
ส่วนมากป่าไม่ค่อยแสดงออก แต่ถ้าปัญหาเกิดขึ้นก็จะช่วยแต่ไม่ค่อยพูด ป่าก็
ช่วยเหลือคนแก่ คนเจ็บ สิ่งที่ป่าทำไม่ได้สนใจอย่างอื่น สนใจแต่ช่วยเหลือ ห่วงว่า
เขาจะเอาคนของเราไปทีอื่น” (ป่าซี, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติ ผู้หญิงที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองยังมีจำนวนมากกว่า
ผู้ชายอีกด้วย เนื่องจากทุกครั้งที่นักเคลื่อนไหวหญิงออกไปเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นพวกเขามัก
สังเกตเห็นได้ว่า จำนวนผู้ชุมนุมนั้นมีสัดส่วนของผู้หญิงที่มากกว่าผู้ชาย ซึ่งจะเห็นได้จากคำ
สัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เรื่องจริงนะที่เห็น ๆ อยู่” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์) หรือ “ผู้หญิง
เยอะกว่าผู้ชายเสียอีกในชุมนุมทางการเมือง ผู้หญิงเยอะมาก” (ป่าริว, สัมภาษณ์) เป็นต้น ทำให้
การออกมาเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยของนักเคลื่อนไหวหญิงแสดงให้เห็นถึงการผลักดัน
อุดมการณ์ที่มีร่วมกันอย่างแรงกล้า และมีความสำคัญต่อกิจกรรมทางการเมืองแต่ละกลุ่มเป็นอย่างมาก
เนื่องจากนักเคลื่อนไหวหญิงพร้อมที่จะทำทุกวิถีทางในการช่วยเหลือและผลักดันให้การ
เคลื่อนไหวทางการเมืองก้าวเข้าสู่ความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านของปริมาณและคุณภาพของ
ผู้คนที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของป่าฤทธิ์ที่ว่า “ผู้หญิงจริง ๆ มี
ความกล้าหาญมากกว่าผู้ชาย ผู้ชายห้าวก็จริงแต่เด็ดเดี่ยวสู้ผู้หญิงไม่ได้...” ในขณะที่เดียวกันนัก
เคลื่อนไหวหญิงทุกคนยังประกอบไปด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความกล้าหาญและการ
อุทิศตนเพื่อสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “นักศึกษาลงถนน ป่าจะเอาชีวิต
ปกป้องเด็ก ๆ พร้อมชนลูกปืน ขอตายแบบมีประโยชน์” (ป่าซี, สัมภาษณ์) หรือ “ตายก็ตาย
เพราะว่าอายุใช้มาก็เท่าไรแล้ว กระสุนก็ยอม ตายตรงนั้น จะยิงก็ยิงเลย...เราเจออะไรเสี่ยงตายมา
เยอะ ก็เลยไม่กลัวอะไรแล้ว” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์) ดังนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
ของผู้หญิงในลักษณะดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า นักเคลื่อนไหวหญิงได้มีการขบขันให้เห็นถึงคุณค่า
และพลังของผู้หญิง ผ่านการยกระดับคุณลักษณะบางอย่างที่อยู่ภายในตัวของผู้หญิงให้มีศักยภาพที่
เหนือไปกว่าผู้ชาย ตลอดจนก้าวข้ามขีดจำกัดของความหวาดกลัวเมื่อผู้หญิงได้เข้ามา
มีส่วนร่วมและเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทย ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้นักเคลื่อนไหว
หญิงได้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่า การที่ผู้หญิงออกมาเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองจะ
สามารถช่วยยกระดับให้กิจกรรมทางการเมืองที่ได้เข้าร่วมนั้นมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ
มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคุณลักษณะที่นักเคลื่อนไหวหญิงให้สัมภาษณ์ไว้ดังเช่น “ทุ่มใจออกไปให้เต็มที่
ไปตายเอาดาบหน้า” (ป่าฤทธิ์) “จะกล้าหาญหรือเด็ดเดี่ยวเหมือนเราได้ไหม” (ป่าแก้ว, สัมภาษณ์)
หรือ “ขอตายแบบมีประโยชน์” (ป่าซี, สัมภาษณ์) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักเคลื่อนไหวหญิงยังได้แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่มีต่อตนเองไว้ว่า ตนเองนั้นเป็นเพียงพลเมืองคนหนึ่งของสังคมเท่านั้น เช่น “ชุมนุมในฐานะเป็นมวลชนคนหนึ่ง...เป็นคนธรรมดาคนหนึ่งที่เราต้องประชาธิปไตย อยู่ร่วมกันเป็นมวลชน เป็นมวลชนเฉย ๆ ” (ปารีว, สัมภาษณ์) แต่ในความเป็นจริงนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงแต่ละคนถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นมีศักยภาพในการขับเคลื่อนให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จากการที่มีลักษณะของการอุทิศตนทั้งทางกายและใจ ซึ่งสามารถส่งเสริมให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองมีพลังมากขึ้น และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจแก่คนอื่นในสังคมได้ แต่กระนั้นนักเคลื่อนไหวหญิงกลับเห็นว่า ไม่ว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองจะเป็นเพศใดก็ตามล้วนสามารถมีส่วนช่วยให้กิจกรรมทางการเมืองประสบความสำเร็จได้ทั้งสิ้น ด้วยถือว่าทุกคนเป็นประชาชนหรือพลเมืองธรรมดาคนหนึ่งอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่เดียวกันการมีส่วนร่วมและความเป็นนักสู้ของทุกคนในสังคมนั้นย่อมเป็นสิ่งสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าปฏิบัติการที่ดำเนินโดยนักเคลื่อนไหวหญิงแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากลักษณะการออกมาเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยนั้นควรที่จะมุ่งเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อช่วยให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นขึ้นมามีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับในสังคมได้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังเช่น “เราพยายามสร้างความรักความสามัคคีบนพื้นฐานเดียวกัน” (ปาฤทธิ, สัมภาษณ์) “เพศไม่เป็นอุปสรรค ด้วยเราและเขาก็มีใจของนักต่อสู้...คนเดียวก็เหมือนฟันเฟืองอะ หลาย ๆ คนก็รวมพลังได้” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์) หรือ “ถ้าเรากล้า ผู้หญิงผู้ชายไม่สำคัญ สำคัญที่วิธีคิด กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง ผู้ชายกล้า ผู้หญิงไม่กล้า ผู้หญิงก็แพ้ ขึ้นอยู่กับปริมาณความกล้าและความแม่นยำของหลักการจะทำให้กล้าอย่างถูกวิธี...แม้ผู้หญิงจะมีลักษณะที่แตกต่างอีกแบบหนึ่ง แต่ผู้หญิงผู้ชายก็ต้องไปด้วยกัน” (ปาฤทธิ, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ในบางกรณีของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีการใช้คุณลักษณะของความกล้าหาญและเด็ดเดี่ยวของนักเคลื่อนไหวหญิงนั้น ได้ปรากฏลักษณะของการปฏิบัติที่นอกเหนือไปจากกรอบของกฎหมาย ซึ่งมักมีการระดมมวลชนหรือหาแนวร่วมเพื่อคิดค้นวิธีการต่อสู้ร่วมกัน เนื่องจากการต่อสู้อย่างสงบในบางสถานการณ์นั้นไม่สามารถสร้างแรงกดดันต่อฝ่ายที่ทำการต่อต้าน นักเคลื่อนไหวหญิงได้อย่างเด็ดขาด เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งตำรวจและทหาร มักมีอำนาจในการใช้อาวุธหรือความรุนแรงเพื่อปราบปรามหรือสลายการชุมนุม โดยเฉพาะความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นฐานแนวคิดและอำนาจหลักของสังคมไทยภายใต้การนำของรัฐบาลที่มาจากการทหารหรือระบบเผด็จการในช่วงเวลาต่างๆ ด้วยเหตุนี้ ลักษณะของการต่อสู้จึงแปรผันไปตามท่าทีหรือปฏิกิริยาจากฝ่ายตรงข้าม ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่ใช้ตอบสนองต่อการกระทำที่เข้ามาคุกคามได้อย่างทันที่ทันใด ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สลายการชุมนุม ตอนปี 2535 ตอนนั้นที่ป้า

โดนจับ มันก็เดินไป แล้วก็มีคนทำลายข้าวของราชการ อาทิ ไฟจราจร แท่นบนถนน...” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์) หรือยุทธวิธีที่นักเคลื่อนไหวหญิงขับเน้นเอาความเป็นหญิงมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการต่อสู้เพื่อช่วยให้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในการชุมนุมลดน้อยลงได้ ดังเช่น “ผู้หญิงได้เปรียบนะ เขา (เจ้าหน้าที่ทหาร) ไม่กล้าทำอะไร ถ้าเราไม่กลัวเขา เดินชนเขา ใช้เหตุผลกับเขา” (ป้าซี, สัมภาษณ์) “ไม่เคยมีใครพูดกระโชกโฮกฮากเลย พูดเพราะ มีการต่อรอง มีปัญหาที่คอยดูเวลาเกิดเหตุอะไร ถ้าเราต้องการพื้นที่ตรงนี้ เขา (เจ้าหน้าที่ตำรวจ) ก็ยอมฟังนะ เราใช้เหตุผล เขาก็มีเหตุผลกับเรา...เขา (เจ้าหน้าที่ทหาร) เข้ามาก็บอกให้นอนหมอบลง ยิง ได้ยินแต่เสียงปืน นอนลงกันเต็มถนน ยกปิ่นขึ้นมาเล็ง สั่งให้ถอดเสื้อ แต่เห็นเป็นผู้หญิงเลยไม่ต้องถอด” (ป้าแก้ว, สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ ทักษะคิดและวิธีการปฏิบัติที่กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารจึงสะท้อนให้เห็นถึงกรอบของความแตกต่างทางเพศที่ส่งผลต่อวิธีการปฏิบัติที่แสดงออกอย่างแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเป็นหญิงสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการต่อสู้ทางการเมืองที่ช่วยลดความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเสริมสร้างให้ผู้หญิงมีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเองมากยิ่งขึ้น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวได้ช่วยให้นักเคลื่อนไหวหญิงได้มีมุมมองและประสบการณ์เชิงบวกต่อการต่อรองกับอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น นักเคลื่อนไหวหญิงจึงผสานไปด้วยคุณลักษณะความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและการอุทิศตนเองเพื่อส่วนรวมอย่างชัดเจน ทำให้คุณลักษณะดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเสริมอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจ และคุณค่าทางสังคมในลักษณะที่ว่า ผู้หญิงก็สามารถเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนพื้นที่ทางการเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม ฉะนั้นผู้หญิงจึงมิได้มีความหมายตายตัวเฉกเช่นเดิมอีกต่อไป หากแต่เป็นผู้หญิงที่มีศักยภาพอย่างทัดเทียมกับผู้ชาย และมีส่วนสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งพลังของขบวนการเคลื่อนไหวในภาคประชาสังคมได้อย่างต่อเนื่องและเท่าเทียมกันโดยที่ไม่มีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะการยอมรับสิทธิเพื่อให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นการสร้างอำนาจชุดใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้หญิงเอง และสะท้อนให้เห็นถึงพลังของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในสังคมที่จะสามารถผลักดันให้ผู้คนในสังคมก้าวข้ามชุดความคิดหรือระบบสังคมแบบในอดีตที่คอยกำกับและควบคุมให้ผู้หญิงมีความด้อยกว่าผู้ชายอย่างชัดเจน รวมทั้งการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงยังส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดสามารถก้าวข้ามความกลัว (ตาย) ได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ นักเคลื่อนไหวหญิงสามารถสละชีพให้แก่สังคมและส่วนร่วมได้ ถ้าหากร่างกายและอุดมการณ์ของตนเองสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการศึกษา

นักเคลื่อนไหวหญิง ถือเป็นกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เปรียบเสมือนเป็นรัฐก๊นชน¹¹ ที่คอยโอบอุ้มมวลชนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เนื่องจากตัวตนของนักเคลื่อนไหวหญิงได้เข้ามามีอิทธิพลต่อจุดยืน ความคิด ตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะคุณลักษณะของ “ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว” และ “การเป็นผู้พิทักษ์” ของนักเคลื่อนไหวหญิงที่มีเหนือกว่าผู้ชายอย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการก้าวข้ามบทบาททางเพศที่แฝงฝังอยู่ในพื้นที่ทางการเมืองในสังคมไทยอย่างตายตัว โดยจุดยืนและอุดมการณ์สำคัญที่ส่งผลให้นักเคลื่อนไหวหญิงนั้นตัดสินใจที่จะก้าวสู่เส้นทางชีวิตของการเป็นนักเคลื่อนไหวหญิงก็คือ การที่นักเคลื่อนไหวหญิงได้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ชีวิตที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมือง บริบททางสังคมและการเมืองมาอย่างเป็นระยะเวลายาวนาน ผ่านสถานการณ์ทางการเมืองที่ว่า สังคมไทยอยู่ในกรอบของระบบการปกครองแบบเผด็จการมาอย่างต่อเนื่อง จนราวกับการขึ้นมาของรัฐบาลที่มาจากการทหารนั้นเป็นเรื่องที่ปกติของสังคมไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเคลื่อนไหวหญิงได้เรียนรู้และรับรู้ถึงบริบททางการเมืองของสังคมไทยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ มาตั้งแต่อดีต จนส่งผลให้นักเคลื่อนไหวหญิงมีจุดยืนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ นักเคลื่อนไหวหญิงจึงมุ่งหวังว่าการออกมามีส่วนร่วมและเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองของตนเองในแต่ละครั้งนั้นจะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในทิศทางที่ปรารถนาได้ โดยเฉพาะความต้องการรื้อถอนโครงสร้างของรัฐบาลที่มาจากการทหารหรือระบบเผด็จการอย่างเด็ดขาด ผ่านความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่ว่า จะต้องมีความผู้นำทางการเมืองหรือผู้แทนของประชาชนที่มาจากกระบวนการเลือกตั้งและมีศักยภาพในการบริหารและการปกครองประเทศอย่างแท้จริง และรัฐบาลจะต้องสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้เป็นไปอย่างเท่าเทียม ทัวถึง และเป็นธรรมอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้และการรับรู้สถานการณ์ทางสังคมและสถานการณ์ทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิง จึงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการตัดสินใจเป็นนักเคลื่อนไหวหญิง เพื่อที่เส้นทางดังกล่าวจะสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังสอดประสานไปด้วยความรู้สึกลึกซึ้งและการเห็นคุณค่าในความเป็นหญิงของนักเคลื่อนไหวหญิง ที่สามารถเข้ามามีอิทธิพลต่อพื้นที่ทางการเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรจะเป็นของผู้ชายได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นการสะท้อนให้สังคมได้ตระหนักถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีอย่างหลากหลายและมีศักยภาพที่ไม่ได้ด้อยหรือแตกต่างไปกว่าผู้ชายแต่อย่างใด

¹¹ รัฐก๊นชน หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นก๊นชนระหว่างผู้ชุมนุมกับรัฐบาล เนื่องจากเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐต้องการปราบปรามด้วยความรุนแรงก็จะไม่กล้าปฏิบัติต่อผู้หญิงด้วยความรุนแรงมากนัก ด้วยเหตุนี้นักเคลื่อนไหวหญิงมีสิทธิ์เป็นเพศหญิง

และเมื่อจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงเริ่มส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางการเมืองมากยิ่งขึ้นนั้น ยังได้หล่อหลอมให้นักเคลื่อนไหวหญิงมีการจัดวางสถานะและแสดงออกซึ่งบทบาทของตนเองเปลี่ยนไปอีกด้วย โดยในช่วงแรกนี้นักเคลื่อนไหวหญิงยังคงเป็นเพียงผู้ฟังหรือผู้ร่วมชุมนุมแต่เพียงเท่านั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป นักเคลื่อนไหวหญิงได้เริ่มเรียนรู้และรับรู้ ว่าพวกเธอนั้นมีศักยภาพในพื้นที่ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และได้กลายเป็นผู้ร่วมชุมนุมแนวหน้า กลายเป็นที่ยอมรับ และมีอิทธิพลในสายตาของนักเคลื่อนไหวที่มีจุดยืนและอุดมการณ์เดียวกันอีกด้วย โดยสามารถเห็นได้จากการที่นักเคลื่อนไหวหญิงออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจนกระทั่งถูกดำเนินคดีทางกฎหมายร่วมกับแกนนำในคดีที่เป็นประเด็นทางสังคมในหลายคดี ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ดังกล่าวยังช่วยผลักดันให้นักเคลื่อนไหวหญิงมีความกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวต่ออำนาจทางกฎหมาย (ที่ปราศจากความเป็นธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน) และต้องการที่จะต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบันอีกด้วย

ดังนั้น วิธีการที่ใช้ในการต่อสู้ผ่านการเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวหญิงนั้นจึงได้ปรากฏให้เห็นถึงการตระหนักถึงผลประโยชน์ของคนส่วนร่วม การผลักดันให้เห็นถึงพลังของความเป็นหญิงและความเป็นนักสู้ ตลอดจนมีการคิดค้นแนวทางที่ใช้ในการต่อสู้และสร้างแรงกดดันกับภาครัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเคลื่อนไหวหญิงทุกคนล้วนแต่มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและพร้อมที่จะอุทิศตนเองเพื่อสังคมอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกันมุมมองและประสบการณ์ของนักเคลื่อนไหวหญิงยังแสดงให้เห็นว่า มิติทางเพศยังไม่ได้เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเชิงโครงสร้างแต่อย่างใด เนื่องจากไม่ว่าเพศใดก็ล้วนแต่เป็นแรงผลักดันที่มีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักเคลื่อนไหวหญิงในสังคมปัจจุบันนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงพลังของความเป็นหญิงที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน จากประสบการณ์และรับรู้ของนักเคลื่อนไหวหญิงยังสะท้อนให้เห็นว่าพวกเธอนั้นไม่ได้ยึดติดกับการแบ่งบทบาททางเพศแบบคู่ตรงข้าม หากแต่สามารถสลับบทบาทได้อย่างเสรีตามที่บทบาทต่างๆ นั้นจะสามารถเอื้อให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองส่งอิทธิพลไปสู่สาธารณชนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Human Rights Watch. (2562). *ประเทศไทย: ผู้วิจารณ์อย่างสงบถูกดำเนินคดี*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.hrw.org/th/news/2019/10/24/334403>.
- คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.

- เจมส์ แอล เครยัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล และ ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2555). *เล่าเรื่องเบื้องต้น สตรีศึกษา สตรีนิยม*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ชัยฤทธิ์ ยนเปี่ยม. (2562). *วิกฤตความขัดแย้ง...ชะตากรรมมีอบสีเสื้อ*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/597998>.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2561). *คุณตาคุณยายทำอะไรบ้างเมื่อยังเด็ก : สำนวนขบวนการเคลื่อนไหวของ 'คนรุ่นใหม่' ในสมัยก่อน*. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://thematter.co/thinkers/a-brief-history-of-new-generation-movement/47986>.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2558). *นักโทษทางความคิดคือใคร แตกต่างกับนักโทษทางการเมืองอย่างไร*. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634982>.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2560). *แนวคิดสตรีนิยมและขบวนการทางสังคมของผู้หญิงในประเทศไทย : วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียงและยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.
- ธนภณ วัฒนกุล. (2549). *ชุมชนป้อมมหากาฬ : การศึกษาการเมืองเรื่องพื้นที่และพื้นที่ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย).
- นรพัชร เสางทอง. (2558). *ประชาธิปไตยแบบไทย*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 6(2), 89-95.
- บีบีซี. (2563). *6 ปีรัฐประหาร : เปิดสถิติคดีการเมือง-ละเมิดสิทธิภายใต้ "ระบอบ คสช."* จากยุคอำนาจนิยม ถึง อำนาจกลายรูป. สืบค้น 1 เมษายน 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-52755912>.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2545). *ก่อนจะถึง 14 ตุลาฯ: ความเคลื่อนไหวทางการเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร (พ.ศ. 2506-2516)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัทมาพร บวรชยานันท์. (2557). *การเคลื่อนไหวทางการเมืองบนเฟสบุ๊ก กรณีศึกษา : เหตุการณ์ฆ่าข่มขืนน้องแก้มบนรถไฟ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2543). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่? ใน *โครงการพลวัตเศรษฐกิจการเมืองไทย พ.ศ. 2543: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร. (2561). การเมืองภาคประชาชนภายใต้ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- พฤษภา ชุณหะศรี. (2555). อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้หญิงไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มติชนออนไลน์. (2561). เป็นผู้หญิงมันเหนื่อย การเมืองเรื่องเพศสภาพ ในวันที่สังคมไทย (ยัง) ก้าวไม่ข้าม. สืบค้น 2 ธันวาคม 2563, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_1228500.
- เมธาพัฒน์ พระรามันท์. (2561). รัฐสภานี้ใครครอง? : มองรัฐสภาผ่านปีตาธิปไตย. สืบค้น 11 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2019/7/scoop/9210>.
- วิทยา ชินบุตร. (2559). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(3), 91-98.
- ศิริพร โคตะวินท์. (2543). ผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนชายขอบ กรณีศึกษาฝ่ายราชินี : หมู่บ้านแม่มนม้นเย็น 2 และ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2563). การเมืองไทยสมัยชาติชาย จากเปรม-บ้านพิษณุโลก-รถโมบายสู่รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534. สืบค้น 1 เมษายน 2563, จาก https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_2605.
- _____. (2563). 19 กันยายน 2549 รัฐประหารไทยครั้งแรกในรอบ 15 ปี. สืบค้น 1 เมษายน 2563, จาก https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_2605.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2562). 5 ปี คสช. พอได้หรือยัง?: ข้อเสนอว่าด้วยการจัดการผลพวงรัฐประหาร. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/?p=12492>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2563). ราวกับคสช.ยังไม่จากไปไหน: 6 ปีรัฐประหาร การละเมิดสิทธิที่ยังคงอยู่. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://tlhr2014.com/?p=17788>.
- สร้อยญา เตรรัตน์. (2561). *Feminist Theory and Social Problem* (การบรรยายรายวิชา สว. 455 การวิเคราะห์ข้อปัญหาเชิงสังคมวิทยา ภาคการศึกษา 1/2561). ห้อง SC3016, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, 24 ตุลาคม 2561.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2557). “ประชาธิปไตย” คนไทยไม่เท่ากัน. กรุงเทพฯ: มติชน.

ภาษาอังกฤษ

Sudarat Musikawong. (2011). Gendered Casualties: Memoirs in Activism and the Problem of Representing Violence. *Meridians*, 11(2), 174-204.

สัมภาษณ์

ป้าริว (นามสมมติ). (28 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ป้าแก้ว (นามสมมติ). (28 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ป้าสี (นามสมมติ). (30 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ป้าฤทธิ์ (นามสมมติ). (30 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.